

Koniec slovenskej ropy?

Osud nášho čierneho zlata, alebo skôr oleja, ako rope hovoria na Záhorí, sa chýli ku koncu. Ibaže by sa našli nové ložiská.

Je sladká, voňavá a dokonca sa dá aj piť. Historiky a mýty o tom, aká je, ale najmä bola naša ropa kvalitná, liečivá a vzácna, treba hneď v úvode označiť za prehnané a nezmyselné. Nie je to žiaden klenot či rodinné striebro použiteľné len na špeciálne účely.

Aj keď Gbelania vám budú svätosväte tvrdiť, že ich olej, čiže ropa, na ktorej desaťročia sedeli, bola najlepšia na svete. „Kedysi u nás tiekla potokom. Zostala nám po nej len Naftárska ulica,“ smeje sa Pavol Nemeč, známy gbelský hudobník a kultúrny buditeľ.

Tak či onak, množstvo slovenskej ropy, ktorá sa u nás stále ťaží, je v porovnaní s ročnou spotrebou len kvapka v mori. Zato príbeh jej hľadania a ťažby na našom území je pozoruhodný. Navyše ide ruka v ruku s objavovaním zemného plynu. Aký je teda osud slovenskej ropy, ktorej zásoby sa podľa našich zistení onedlho minú?

Divný Janko

Všetko sa začalo výbuchom, ktorým istý Ján Medlen vstúpil v roku 1913 do histórie ťažby ropy a zemného plynu na Slovensku. Roľník z Gbiel bol tak trochu čudák, ale nápady mal nadčasové. Vymenil svoje krásne polia za bariny pri železnici. Chcel mať najlepšiu zem v chotári, a tak ich začal odvodňovať.

Zistil, že na niektorých miestach vystupujú zo zeme horľavé plyny. Nelenil a vykopal asi meter hlbokú jamu, obložil ju tehľami a zasypal hlinou. Vznikol akýsi prototyp zásobníka na plyn, odkiaľ viedla priekopa až do ohniska v jeho chalupe. Plyn veselo využíval na kúrenie a varenie, až kým jedného dňa neškrtol zápalkou a strecha mu vyletela do vzduchu.

„Ludé, ludé, podte friško sem, kričal najbližší sedliak. Janovi do búdy uderiu hrom. Éj konečne ho Pánbú potrestau. Do to kedy vidzeu aby topiu a nemoseau prikuádat!“, opisuje Pavol Nemeč vo svojej pripravovanej knihe Rozprávka o divnom Jánovi.

Medlen výbuch prežil, zomrel až v roku 1943 ako sedemdesiatštyriročný. To už mala ropné vrty v prenájme nemecká firma DEA Berlín a práve zdvojnásobila ročnú ťažbu na vyše tridsaťtisíc ton.

Čuduj sa svete, udalosti po výbuchu Medlenovej strechy mali rýchly spád. Uhorská vláda sem vyslala svetoznámych geológov na prieskum. V októbri 1913 sa začali vrtné práce a v hĺbke 163 metrov narazili na ropu. O pár mesiacov neskôr ju už ťažili priemyselne. Prvá sonda dávala 15 ton ropy denne!

Na zastrčenom mieste, ktoré odštartovalo ropnú horúčku na Záhorí, je dnes pamätná tabuľa. Z divného Janka sa stala legenda, ktorá má na Naftárskej ulici sotva šesťtisícového mestečka svoju bustu. Starí olejári vymreli a zašlú slávu pripomína len atrapa vrtnej veže, pod ktorou sa pokojne pasú kozy.

„A to tu za dedinou kedysi vyzeralo ako v Kuvajte. Stovky kozlíkov, vrty každých šesťdesiat metrov,“ spomína osemdesiatročný geológ Severín Šteflík, ktorý rope zasvätil celý život.

Štedré pasce

Osud ropy sa však začal odvíjať na východnom Slovensku po tom, čo v susednom Poľsku Ignac Lukaševič vykopal v polovici 19. storočia jamu, do ktorej mu ropa pritekala ako voda do studne. Keďže vlastnil v Lvove lekárňu, používal ju nielen na svietenie, ale aj ako liek proti všiam, svrabu a na výrobu živice.

Hľadaním takýchto zdrojov sa inšpirovali v Mikovej neďaleko Medzilaboriec okolo roku 1860. Ropu našli aj v Nižnom Komárniku, ale obe náleziská mali pre naftové podnikanie skôr historický ako ekonomický význam. Neskôr sa vrtalo pri Sennom, Lipanoch, Pozdišovciach. Ropa sa našla, aj chvíľu ťažila, ale nebol to žiaden zázrak.

Zato na Záhorí jej Viedenská geologická panva vytvorila štedré „ložiskové pasce“, ako sa náleziská uhl'ovodíkov nazývajú v naftárskom slangu. Ide o akýsi geologický zlom a nepriepustnú klenbu, pod ktorou vznikne ložisko. Väčšinu uhl'ovodíkov, ktoré sa za milióny rokov vytvorili, totiž nič nezastaví a nenávratne zmiznú do ľufu. Najmä v okolí Malaciek sa v takýchto pasciach našla ropa aj plyn zároveň.

Na Záhorí sa preto vrtalo ostošesť. Najhlbšie v Šaštíne, až do 6505 metrov. Nenašlo sa nič. Išlo skôr o vedu, hovorilo sa tomu vznešene štátna vedecká úloha. „Ľudia plakali, keď sme im zaberali pozemky a odušu vrtali, ale dostávali to zaplatené,“ spomína Severín Šteflík.

Popri hľadaní ropy a zemného plynu sa našlo kadečo – uhlie, termálna voda, horúce pary. Dakde ropa striekala ako gejzír, inde horel plyn. V obci Láb jedno aj druhé. Do vzniku prvej Československej republiky vyťažili na Záhorí 29 362 ton ropy.

Viacerí odborníci tvrdia, že prvá republika bola, pokiaľ ide o ropu, sebestačná! V rokoch 1919 až 1938 jej v Gbeloch vyťažili 214 205 ton, čiže 71 percent ropy z celkového množstva vlastných zásob. Vtedy už bol zaujímavý aj zemný plyn, dve- až tritisíc kubických metrov denne. Využívali ho najmä na osvetľovanie železničných vozňov.

Počas vojny naftové bane drancovali Nemci, ťažbu zmodernizovali a zdvojnásobili. Po nich prišiel socializmus, päťdesiate roky a s nimi ťažba šesťdesiat tisíc ton ropy ročne. Pribudli nové ložiská a začiatkom šesťdesiatych rokov to už bolo osemdesiat tisíc ton. Vtedy dosiahla vrchol aj ťažba zemného plynu, ktorý už nebol len „vedľajším produktom ropy“, z vlastnej zeme sme získali až 1,3 miliardy kubických metrov ročne.

V obci Vysoká pri Morave súdruhovia kradli plyn Rakúšanom rovno popod ostnatý drôt. Až kým pre spoločné ložisko nezriadili komisárov, ktorí ťažbu strážili ako oko v hlave.

„Ťažilo sa, aj keď vrt dával len pár vedier. Ľudia si ropu nosili domov. Liečili ňou prasce, morili drevá a vylievali ju ako prírodný asfalt na poľné cesty. Krásne voňala, mala tmavozelenú farbu, a keď ste sa jej napili, nič sa vám nestalo,“ loví v pamäti olejár Severín Šteflík. Zlaté časy pominuli.

Ropa patrí štátu!

„Minulosť patrila rope, súčasnosť je skôr o plyne a jeho skladovaní,“ tvrdí generálny riaditeľ gbelskej Nafty Ing. Bohumil Kratochvíl. Ropa sa však u nás stále ťaží. Nečudo, keď barel (159 litrov) stojí na svetových trhoch okolo 80 dolárov.

„Ročne získame 30-tisíc ton ropy, čo je z hľadiska slovenskej spotreby zanedbateľné množstvo. Čo sa týka plynu, vyťažíme približne dve percentá z toho, čo sa u nás ročne spotrebuje.“ Len Slovnaft spracuje okolo 5 miliónov ton ropy za rok a ročná spotreba plynu na Slovensku je 6,5 miliardy kubíkov.

Takže vlastné zásoby? Nič moc! Sú skôr na použitie v núdzových prípadoch. Ako keď nám Rusi minulý rok zavreli na pár dní kohútik na ropovode Družba. Závislosti od cudzej ropy a plynu sa tak ľahko nezbavíme.

Dostať ropu či zemný plyn na povrch, je náročné nielen technicky, ale aj finančne. Kľúčový je geologický prieskum. Bez neho by vrtanie bolo len suchou dierou v zemi.

„Prieskumný vrt do hĺbky 5 kilometrov môže stáť okolo 250 miliónov korún,“ prezrádza Bohumil Kratochvíl konkrétne čísla. A predsa máme na Slovensku raritu. V kysuckej obci Korňa ropa vyteká rovno zo zeme. Sama od seba. „Je to priam svetový unikát. Čosi také majú už len na Kostarike a nikde inde,“ rozpráva starosta Jozef Kontrík.

Korniansky ropný prameň. Nenápadná smradľavá diera v zemi, odkiaľ ropa potichu vyviera a cícerkom tečie zhruba stometrovým jarkom a opäť sa stráca kdesi v zemi. Domáci si ňou v minulosti svietili až do chvíle, kým si pri prameni niekto neposvietil zápalkou. O požiaroch píše aj obecná kronika.

„Pľač u Muchov“ vraj zostal na ocot, bez povšimnutia výskumných a geologických ústavov. Dnes je to prírodná pamiatka, nevidaná atrakcia podobná prameňom vody na neďalekej pútnickej hore Živčáková.

Len tak mimochodom, ak by ste podobný prameň našli doma v záhrade, vedzte, že je to majetok náš všetkých. Ropa patrí štátu. A basta! Ak ju chcete ťažiť, pripravte sa na plejádu skúšok, povolení, výnimiek a kadejakých poplatkov.

Koniec v dohľadne

A kde vlastne končí slovenská ropa? Upravuje sa v Gajaroch, potom ropovodom odtečie do Veľkých Levár a odtiaľ po železnici do rafinérie OMV v rakúskom Schwechate. O tom, či naša ropa končí v rakúskych autách, by sa však dalo polemizovať. Môže, aj nemusí! Pohonné látky sa k nám totiž vozia aj zo susedného Rakúska.

Najväčšie ropno-plynové ložisko na Slovensku majú pod nohami Gajarčania. V hĺbke tisícosemsto metrov si svoju skrýšu našla teplá ropa. Má okolo šesťdesiatpäť stupňov a kým sa zdola dostaví hore na povrch, „horúčka“ jej, chvalabohu, klesne.

„Zásoby sa v Gajaroch odhadujú do roku 2012,“ tvrdí Peter Damašek, vedúci odboru ťažby ropy a zemného plynu na západnom Slovensku v gbelskej Nafte. Zásoby v Jakubove, najmladšom slovenskom ložisku, ktoré objavili iba v roku 1997, vydržia ešte asi päť rokov. V Cuníne zas dvanásť kozlíkov vyťaží asi tri a pol tony ropy denne. Vraj zanedbateľné množstvo.

Najstaršie ťažobné stredisko ropy je v prevádzke už od roku 1958 a pomaly, ale iste končí. „Je to už prakticky skanzen,“ vraví Peter Damašek. O dva roky sa tu zastaví aj posledný kozlík, na ktorom sa skvie nápis: „Zapína samo“. Hojdá sa z jednej strany na druhú totiž len vtedy, keď sa dole naberie dost' suroviny. Akoby sa chcel hrať na pondus hodín, ktorý odmeriava posledné roky ťažby ropy na Slovensku.

Ceny pohonných látok kvôli slovenskej rope dozaista neporastú, nečakajte nič zásadné. „Ložisko po vyčerpání ropy alebo plynu nemusí stratiť na hodnote, skôr naopak. Môže sa zmeniť na podzemný zásobník plynu,“ prezrádza Bohumil Kratochvíl.

Nádej na objav nových ložísk plynu stále existuje. Treba však použiť najmodernejšie prieskumné metódy a pravdepodobne vítať hlbšie. Koniec slovenskej ropy je už v dohľadne, aj keď v podzemí to tak vôbec nevyzerá.

„Vyťažiteľnosť zdrojov ropy je len okolo tridsať až tridsaťpäť percent. Zvyšok zostáva v zemi pre nasledujúce generácie a ďalší technický pokrok. Nevieme ju totiž odtiaľ dostať. Nie je to konzerva, ktorú môžeme vyčerpať dosucha. Záleží, čo tomu-ktorému ložisku nadelila príroda,“ objasňuje Peter Damašek.

Čo sa týka nových nálezísk, nehádzte flintu do žita. Ako správny olejár verí, že slovenská ropa ešte nepovedala posledné slovo.

Juraj Sedlák (Žurnál, 24. október 2007)